ڕەوشەکانی ٥ ساڵ لە مەشرەعی هێڵی خێرا لە باکووری ڕۆژهەڵات لە ڕاپۆرتێکی تایبەتدا

(سەرچاوە: ئامێری لە ئەندازیاریەوە)

لە ڕاپۆرتی ساڵی ٢٠٢٤ی ئەندازیاری ڕێگا و بانەکانی باکووری ڕۆژهەڵاتدا هاتووە کە ٤ ساڵ لە دوای دەستپێکردنی پرۆژەکە، تەنها ٤٢ کیلۆمەتر لە هێڵی خێرا تەواو کراون و ٦٨ کیلۆمەتری تر لە ژێر چاککردنەوەدایە. ئامانجی سەرەکی پرۆژەکە ئەوە بوو کاتژمێرەکانی گەشتکردن لە نێوان شارەکانی ئاڤاجۆر و بەندەرگەی سەرچاوە لە ٤ کاتژمێرەوە بۆ ٢ کاتژمێر کەم بکاتەوە، بەڵام ئەو ئامانجە تا ئێستا جێبەجێ نەکراوە.

ڕاپۆرتەکە ئاماژە بە چەند هۆکارێک دەکات کە بوونەتە هۆی دواکەوتنی پرۆژەکە. یەکێک لە گرنگترینیان گۆڕینی ٣ جار ڕێگای سەرەکی پرۆژەکە بووە لە ساڵی ٢٠٢٢ەوە، کە واتە ٤٠ کیلۆمەتر نەخشەی نوێ کێشراوە و ڕێگەی کۆن هەڵوەشێنراوەتەوە. هۆکارێکی تریش کێشەی دارایی بووە، کە ٣٠ ملیۆن دۆلار لە بودجەی ساڵانە کەمی کردووە لە ساڵی ٢٠٢٣ەوە بەهۆی قەیرانی ئابووری و کەمبوونەوەی داهاتی باجی ئەندازیارییەوە.

کاریگەری ئەم دواکەوتنە لەسەر خەڵک زۆر گرنگە. ڕاپۆرتەکە دەڵێت ٦٢٠ هێکتار زەوی کشتوکاڵی و ٤٣ خێزان پێویستیان بە گواستنەوە هەبووە لە شوێنی ڕێگاکە. هەروەها ٤٧ کانی کۆن و ٣ پردی بچووک لە کاتی چاککردنەوەکەدا ڕووخێنراون و پێویستە جێگەیان بگۆڕدرێتەوە لە ساڵی داهاتوودا. ئەندازیارانی پرۆژەکە ئەوە ڕادەگەیەنن کە هەوڵ دراوە زیان بە ژینگەی ناوچەکە کەم بکرێتەوە، بەڵام ڕەخنەگران دەڵێن ئەو هەوڵانە بەشێوەیەکی گشتی بەس نین.

لە بەشی دارایی ڕاپۆرتەکەدا هاتووە کە تێچووی گشتی پرۆژەکە گەیشتووە بە ٤٨٠ ملیۆن دۆلار، کە ٦٠ ملیۆن دۆلار زیاترە لە پێشبینییەکە. ٦٠ ملیۆن دۆلارەکەی تریش لە ڕێگای قەرزێکی بانکی جیهانییەوە دابین کراوە. ئەندازیارانی پرۆژەکە داوا دەکەن کە ساڵی داهاتوو ٤٥ ملیۆن دۆلاری تر بدرێتێ بۆ ئەوەی کارەکە بگەڕێنرێتەوە بۆ سەر ڕێگای ئەسڵی، بەڵام وەزارەتی ئابووری داوا دەکات کە پێش ئەوە هیچ بڕێکی تر نەدرێت، پێویستە ئەو پرۆژانەی کە لە ئێستادا کراون تەواو بکرێن و پاشان بڕیار لەسەر پرۆژەی نوێ بدرێت.

ئەو کەسانەی کە لە نزیک پرۆژەکەوە کار دەکەن جیاوازییەکی گەورە دەبینن لە نێوان ئامارەکان و ژیانی ڕۆژانەی خەڵکدا. ئەندازیار سەروەر کامەران لە شاری ئاڤاجۆر ڕایگەیاند کە ساڵی ڕابردوو سێ جار ئۆتۆمبێلەکەی لە ناو قوڕ گیرۆدە بووە لە کاتی بارانی زۆردا، کە پێشتر تەنها جارێک ڕووی دابوو. هەروەها قوتابیانی ٧ قوتابخانەی سەرەتایی لە گوندی بەرزەنجە ڕاپۆرتیان کرد کە ئۆتۆبیسەکە زیاتر لە ٤٥ خولەک درەنگ دەگات بە هۆی گۆڕینی ڕێگاکەوە.

بەڕێوەبەری گشتی ئەندازیاری ڕێگا و بانەکان، مامۆستا فەرهاد عەلی، ڕایگەیاند کە وەزارەتەکە داوا دەکات کە ساڵی داهاتوو ٤ ملیۆن دۆلار بدرێتێ بۆ چاککردنەوەی ڕێگای ئاڤاجۆر-بەندەرگە و دامەزراندنی ٦ کامێرای چاودێری لەسەر پردەکان بۆ ئەوەی کێشەی قورسایی کۆنترۆڵ بکرێت. وەزارەتەکە ئامادەیە ڕاپۆرتێکی تەواو بە پێشکەشکردن بە پەرلەمان بنێرێت لە مانگی داهاتووی ٢٠٢٥دا، کە تێیدا هەموو ئەو کێشانە ڕوون کراونەتەوە کە ئەندازیارەکان ئاماژەیان پێیان کردووە.

٥٥.٧٢٪ی ئەندازیارانی ئەم وڵاتە ڕاپۆرتی ئەندازیاری ئەنجام نادەن

ئەنجامی ڕاپۆرتێکی ساڵانەی ئەندازیاری لە وڵاتێکی ڕۆژهەڵاتی ناوەندا دەریخستووە کە زیاتر لە ٥٥.٧٢٪ی ئەندازیارانی ئەو وڵاتە ڕاپۆرتی ئەندازیاری ئەنجام نادەن و زۆربەی زۆری کارەکانیان بە بێ ڕاپۆرت و بە تەنها بە ئامێرە ئەندازیارییەکان ئەنجام دەدرێت. ئەم ڕاپۆرتە لە لایەن ئەنجومەنی ئەندازیارانی وڵاتەکەوە ئامادە کراوە و ئامانجی لێ ئەوەیە ئاستی پیشەیی ئەندازیاری بەرز بکرێتەوە و متمانە بە پیشەی ئەندازیاری زیاد بکرێت.

ئەو کەسانەی کە لە ئەنجامدانی ڕاپۆرتەکەدا بەشداریان کردووە ٤٢٠ ئەندازیارن کە لە ٦ پارێزگای جیاوازدا کار دەکەن. ئەم ژمارەیە تەنها ٣٨٪ی ئەو کۆمپانیایە ئەندازیارییە تۆمارکراوانە دەگرێتەوە کە لە وڵاتەکەدا کار دەکەن. ئەنجومەنەکە ئاماژە بە ئەوە دەکات کە زۆربەی کۆمپانیا بچووکەکان ڕاپۆرتیان نەداوە لەبەر ترس لە سزا و لەبەر نەزانینی یاسا و پێویستییەکانی ڕاپۆرتدان.

هۆکارەکانی ئەم دیاردەیە زۆر جۆراوجۆرن. زۆربەی ئەندازیارەکان ئاماژە بە ئەوە دەکەن کە کڕیارەکان داوا ناکەن ڕاپۆرت بکرێت و تەنها ئامێرە ئەندازیارییەکان وەک ڕاپۆرت وەردەگرن. هەروەها کرێی ئامێرە نوێکان زۆر گرانە و زۆربەی ئەندازیارانی گەنج توانای کڕینیان نییە. لە لایەکی تریشەوە سیستەمی سزادان لاوازە و تەنها ٤ کەس لە ساڵی ڕابردوودا سزا دراون لەسەر نەکردنی ڕاپۆرت، کە ئەمەش ئەنجامدەرانی کەمکردووەتەوە.

ئەنجومەنی ئەندازیاران ئامانجی هەیە لە ماوەی ٣ ساڵی داهاتوودا ژمارەی ئەو ئەندازیارانەی کە ڕاپۆرت دەدەن بگەیەنێتە ٦٥٪. بۆ ئەمەش پرۆگرامێکی ڕاهێنان دەستپێ دەکات کە تێیدا ٥٠ کەس لە ساڵی یەکەمدا و ٧٥ کەس لە ساڵی دووەمدا بەشداری دەکەن. هەروەها سیستەمێکی ئۆتۆماتیکی دروست کراوە کە ڕێگە بە ئەندازیارەکان دەدات ڕاپۆرتەکانیان بە ئەلکترۆنی تۆمار بکەن و بە ئینترنێت بیانگەیێنن بە ئەنجومەن.

ئەندازیار هێرۆ عەلی ڕەشید، کە ٦ ساڵە کار لە شارەکەی ئاڤاجۆر دەکات، ڕایگەیاند کە ئەو خۆی ٤٠٠ ڕاپۆرتی ساڵانە ئامادە دەکات و زۆربەی کاتەکانی لە ڕێگادایە بۆ گەیاندنی ڕاپۆرتەکان بە کڕیارەکان. ئەو ڕایگەیاند کە ئەگەر سیستەمەکە ئاسان بێت، دەتوانێت کاتی زیاتر بۆ دیزاینکردن تەرخان بکات و کێشەی کەمتر دروست بکات.

٤٢ کیلۆمەتر لە هێڵی خێرا لە ساڵی ڕابردوودا کرا، بەڵام ٦٨ کیلۆمەتر ماوە

(سەرچاوە: ئامێری لە ئەندازیاریەوە)

ئەو کەسانەی کە لە ئەنجامدانی ڕاپۆرتەکەدا بەشداریان کردووە ٤٢٠ ئەندازیارن کە لە ٦ پارێزگای جیاوازدا کار دەکەن. ئەم ژمارەیە تەنها ٣٨٪ی کۆمپانیا ئەندازیارییە تۆمارکراوەکان دەگرێتەوە کە لە وڵاتەکەدا کار دەکەن. ئەنجومەنەکە ئاماژە بە ئەوە دەکات کە زۆربەی کۆمپانیا بچووکەکان ڕاپۆرتیان نەداوە لەبەر ترس لە سزا و لەبەر نەزانینی یاسا و پێویستییەکانی ڕاپۆرتدان. هەروەها ٤ کەس لە ساڵی ڕابردوودا سزا دراون لەسەر نەکردنی ڕاپۆرت، کە ئەمەش ئەنجامدەرانی کەمکردووەتەوە.

هۆکارەکانی ئەم دیاردەیە زۆر جۆراوجۆرن. زۆربەی ئەندازیارەکان ئاماژە بە ئەوە دەکەن کە کڕیارەکان داوا ناکەن ڕاپۆرت بکرێت و تەنها ئامێرە ئەندازیارییەکان وەک ڕاپۆرت وەردەگرن. هەروەها کرێی ئامێرە نوێکان زۆر گرانە و زۆربەی ئەندازیارانی گەنج توانای کڕینیان نییە. لە لایەکی تریشەوە سیستەمی سزادان لاوازە و تەنها ٤ کەس لە ساڵی ڕابردوودا سزا دراون لەسەر نەکردنی ڕاپۆرت، کە ئەمەش ئەنجامدەرانی کەمکردووەتەوە.

ئەنجومەنی ئەندازیاران ئامانجی هەیە لە ماوەی ٣ ساڵی داهاتوودا ژمارەی ئەو ئەندازیارانەی کە ڕاپۆرت دەدەن بگەیەنێتە ٦٥٪. بۆ ئەمەش پرۆگرامێکی ڕاهێنان دەستپێ دەکات کە تێیدا ٥٠ کەس لە ساڵی یەکەمدا و ٧٥ کەس لە ساڵی دووەمدا بەشداری دەکەن. هەروەها سیستەمێکی ئۆتۆماتیکی دروست کراوە کە ڕێگە بە ئەندازیارەکان دەدات ڕاپۆرتەکانیان بە ئەلکترۆنی تۆمار بکەن و بە ئینترنێت بیانگەیێنن بە ئەنجومەن.

ئەندازیار هێرۆ عەلی ڕەشید، کە ٦ ساڵە کار لە شارەکەی ئاڤاجۆر دەکات، ڕایگەیاند کە ئەو خۆی ٤٠٠ ڕاپۆرتی ساڵانە ئامادە دەکات و زۆربەی کاتەکانی لە ڕێگادایە بۆ گەیاندنی ڕاپۆرتەکان بە کڕیارەکان. ئەو ڕایگەیاند کە ئەگەر سیستەمەکە ئاسان بێت، دەتوانێت کاتی زیاتر بۆ دیزاینکردن تەرخان بکات و کێشەی کەمتر دروست بکات.

٥ ساڵ لە ئەنجامدانی ڕاپۆرتی ئەندازیاری بە بێ ڕاپۆرت

(سەرچاوە: ئامێری لە ئەندازیاریەوە)

لە ڕاپۆرتی ساڵی ٢٠٢٤ی ئەندازیاری ڕێگا و بانەکانی باکووری ڕۆژهەڵاتدا هاتووە کە ٤ ساڵ لە دوای دەستپێکردنی پرۆژەکە، تەنها ٤٢ کیلۆمەتر لە هێڵی خێرا تەواو کراون و ٦٨ کیلۆمەتری تر لە ژێر چاککردنەوەدایە. ئامانجی سەرەکی پرۆژەکە ئەوە بوو کاتژمێرەکانی گەشتکردن لە نێوان شارەکانی ئاڤاجۆر و بەندەرگەی سەرچاوە لە ٤ کاتژمێرەوە بۆ ٢ کاتژمێر کەم بکاتەوە، بەڵام ئەو ئامانجە تا ئێستا جێبەجێ نەکراوە.

ڕاپۆرتەکە ئاماژە بە چەند هۆکارێک دەکات کە بوونەتە هۆی دواکەوتنی پرۆژەکە. یەکێک لە گرنگترینیان گۆڕینی ٣ جار ڕێگای سەرەکی پرۆژەکە بووە لە ساڵی ٢٠٢٢ەوە، کە واتە ٤٠ کیلۆمەتر نەخشەی نوێ کێشراوە و ڕێگەی کۆن هەڵوەشێنراوەتەوە. هۆکارێکی تریش کێشەی دارایی بووە، کە ٣٠ ملیۆن دۆلار لە بودجەی ساڵانە کەمی کردووە لە ساڵی ٢٠٢٣ەوە بەهۆی قەیرانی ئابووری و کەمبوونەوەی داهاتی باجی ئەندازیارییەوە.

کاریگەری ئەم دواکەوتنە لەسەر خەڵک زۆر گرنگە. ڕاپۆرتەکە دەڵێت ٦٢٠ هێکتار زەوی کشتوکاڵی و ٤٣ خێزان پێویستیان بە گواستنەوە هەبووە لە شوێنی ڕێگاکە. هەروەها ٤٧ کانی کۆن و ٣ پردی بچووک لە کاتی چاککردنەوەکەدا ڕووخێنراون و پێویستە جێگەیان بگۆڕدرێتەوە لە ساڵی داهاتوودا. ئەندازیارانی پرۆژەکە ئەوە ڕادەگەیەنن کە هەوڵ دراوە زیان بە ژینگەی ناوچەکە کەم بکرێتەوە، بەڵام ڕەخنەگران دەڵێن ئەو هەوڵانە بەشێوەیەکی گشتی بەس نین.

لە بەشی دارایی ڕاپۆرتەکەدا هاتووە کە تێچووی گشتی پرۆژەکە گەیشتووە بە ٤٨٠ ملیۆن دۆلار، کە ٦٠ ملیۆن دۆلار زیاترە لە پێشبینییەکە. ٦٠ ملیۆن دۆلارەکەی تریش لە ڕێگای قەرزێکی بانکی جیهانییەوە دابین کراوە. ئەندازیارانی پرۆژەکە داوا دەکەن کە ساڵی داهاتوو ٤٥ ملیۆن دۆلاری تر بدرێتێ بۆ ئەوەی کارەکە بگەڕێنرێتەوە بۆ سەر ڕێگای ئەسڵی، بەڵام وەزارەتی ئابووری داوا دەکات کە پێش ئەوە هیچ بڕێکی تر نەدرێت، پێویستە ئەو پرۆژانەی کە لە ئێستادا کراون تەواو بکرێن و پاشان بڕیار لەسەر پرۆژەی نوێ بدرێت.

ئەو کەسانەی کە لە نزیک پرۆژەکەوە کار دەکەن جیاوازییەکی گەورە دەبینن لە نێوان ئامارەکان و ژیانی ڕۆژانەی خەڵکدا. ئەندازیار سەروەر کامەران لە شاری ئاڤاجۆر ڕایگەیاند کە ساڵی ڕابردوو سێ جار ئۆتۆمبێلەکەی لە ناو قوڕ گیرۆدە بووە لە کاتی بارانی زۆردا، کە پێشتر تەنها جارێک ڕووی دابوو. هەروەها قوتابیانی ٧ قوتابخانەی سەرەتایی لە گوندی بەرزەنجە ڕاپۆرتیان کرد کە ئۆتۆبیسەکە زیاتر لە ٤٥ خولەک درەنگ دەگات بە هۆی گۆڕینی ڕێگاکەوە.

بەڕێوەبەری گشتی ئەندازیاری ڕێگا و بانەکان، مامۆستا فەرهاد عەلی، ڕایگەیاند کە وەزارەتەکە داوا دەکات کە ساڵی داهاتوو ٤ ملیۆن دۆلار بدرێتێ بۆ چاککردنەوەی ڕێگای ئاڤاجۆر-بەندەرگە و دامەزراندنی ٦ کامێرای چاودێری لەسەر پردەکان بۆ ئەوەی کێشەی قورسایی کۆنترۆڵ بکرێت. وەزارەتەکە ئامادەیە ڕاپۆرتێکی تەواو بە پێشکەشکردن بە پەرلەمان بنێرێت لە مانگی داهاتووی ٢٠٢٥دا، کە تێیدا هەموو ئەو کێشانە ڕوون کراونەتەوە کە ئەندازیارەکان ئاماژەیان پێیان کردووە.

٥٥.٧٢٪ی ئەندازیارانی ئەم وڵاتە ڕاپۆرتی ئەندازیاری ئەنجام نادەن

ئەنجامی ڕاپۆرتێکی ساڵانەی ئەندازیاری لە وڵاتێکی ڕۆژهەڵاتی ناوەندا دەریخستووە کە زیاتر لە ٥٥.٧٢٪ی ئەندازیارانی ئەو وڵاتە ڕاپۆرتی ئەندازیاری ئەنجام نادەن و زۆربەی زۆری کارەکانیان بە بێ ڕاپۆرت و بە تەنها بە ئامێرە ئەندازیارییەکان ئەنجام دەدرێت. ئەم ڕاپۆرتە لە لایەن ئەنجومەنی ئەندازیارانی وڵاتەکەوە ئامادە کراوە و ئامانجی لێ ئەوەیە ئاستی پیشەیی ئەندازیاری بەرز بکرێتەوە و متمانە بە پیشەی ئەندازیاری زیاد بکرێت.